

• Uvod • Simptomi • Komplikacije • Liječenje

Uvod

Ovisnost o narkoticima je jaka psihička i fizička ovisnost, nagon na nastavak uzimanja narkotika. Kako se razvija tolerancija, da se postigne isti učinak doza se mora stalno povećavati pa je potrebna stalna upotreba istog ili sličnog narkotika da bi se spriječio sindrom apstinencijske krize.

Narkotici koji su u službenoj medicinskoj upotrebi kao moćni osloboditelji od boli zovu se opiodi i uključuju kodein (koji ima malu jačinu stvaranja ovisnosti), oksikodon (sam ili u različitim kombinacijama kao što je oksikodon i acetaminofen), meperidin, morfij i hidromorfon.

Heroin, koji je u SAD nelegalan, jedan je od najjačih narkotika.

Tolerancija (podnošljivost) i blaga apstinencijska kriza mogu se razviti unutar 2-3 dana stalne upotrebe. Katkada se simptomi apstinencijske krize pojave kad se lijek prestane uzimati. Većina narkotika u jednakim dozama može uzrokovati jednake razine podnošljivosti i fizičke ovisnosti. Ovisnici mogu jedan narkotik zamjenjivati drugim. Ljudi koji su razvili podnošljivost mogu pokazivati neke znakove zloupotrebe lijeka i u svojim uobičajenim aktivnostima normalno funkcionirati tako dugo dok mogu doći do lijekova. Ljudi kojima se daju narkotici da bi se liječilo jaku bol u maloj su opasnosti da postanu ovisnici, ako lijek koriste prema uputama.

Simptomi

Narkotici koji se koriste da bi ublažili bol mogu imati druge učinke kao što su zatvor stolice, crvenilo ili vruću kožu i sniženi krvni tlak, svrbež, sužene zjenice, pospanost, sporo, plitko disanje, polagani rad srca i nisku tjelesnu temperaturu. Narkotici mogu proizvesti veselo raspoloženje, katkad jednostavno zbog toga što je bol ublažena ili je prestala.

Općenito, simptomi apstinencijske krize su suprotni učincima lijeka: prekomjerna aktivnost, osjećaj povišene živahnosti, ubrzano disanje, nemir, ubrzani rad srca i povišena temperatura. Prvi znak apstinencijske krize je općenito ubrzano disanje, obično popraćeno zijevanjem, isparavanjem znoja, suzenjem i curenjem iz nosa. Drugi simptomi uključuju proširene zjenice, gušću kožu, drhtanje, mišićne trzaje, oblijevanje vrućinom ili hladnoćom, bolne mišiće, gubitak apetita, želučano-crijevne grčeve i proljev. Simptomi se mogu pojaviti čak 4-6 sati nakon što se prestalo uzimati narkotik i obično doseći vrh unutar 36-72 sata. Simptomi apstinencijske krize jači su u ljudi koji su koristili veće doze dulje vremena. Kako se narkotici uklanjaju iz tijela različitom brzinom, simptomi apstinencijske krize su za svaki lijek drugačiji.

Komplikacije

Zbog upotrebe narkotika nastaju mnoge komplikacije osim apstinencijske krize, naročito ako su lijekovi injicirani zajedničkim, nesterilnim iglama, npr. virusni hepatitis koji se može širiti preko zajedničkih igala, uzrokuje oštećenje jetre. Infekcija kosti (osteomijelitis), naročito u kralješcima, također može nastati kao posljedica nesterilnih injekcija. Lakat ovisnika o lijeku (miozitis osifikans) nastaje zbog ponavljanih, neprikladnih uboda igle, mišić oko lakta nadomjesti ožiljno tkivo. Mnogi ovisnici počinju sa potkožnim injekcijama (pikanje kože) što može uzrokovati rane na koži. Kako ovisnost postaje jačom, ovisnici mogu lijekove injicirati intravenski i vratiti se na pikanje kože kad im se vene ispune ožiljkastim tkivom (pruge) i u njih se ne može injicirati.

Ovisnici o narkotiku razvijaju plućne probleme kao što su nadraživanja pluća zbog aspiracije (udisanja sline ili povraćenog materijala), upalu pluća, apsces, plućnu emboliju i ožiljke koji nastaju od talka u nečistim injekcijama.

Mogu nastati i problemi sa imunološkim sustavom. Ovisnici koji injiciraju drogu intravenski izgube spličnost borbe protiv infekcija. Budući da se virus humane imune deficijencije (HIV) može širiti preko zajedničkih igala, mnogi ljudi koji sami sebi injiciraju narkotike dobiju i AIDS.

Ovisnici o narkoticima mogu dobiti neurološke probleme, obično zbog neodgovarajućeg krvnog protoka u mozak. Posljedica može biti koma. Kinin, česti onečišćivač heroína, može uzrokovati duple slike, paralizu i druge simptome oštećenja živaca uključujući Guillain-Barreov sindrom. Infekcijski organizmi iz nesterilnih igala mogu katkada inficirati mozak uzrokujući meningitis i apscese mozga.

Druge komplikacije uključuju kožne apscese, infekcije kože i limfnih čvorova i krvne ugruške.

Predoziranje drogom je ozbiljna prijetnja životu, naročito zbog toga što narkotici mogu usporiti disanje i ubrzati punjenje pluća tekućinom. Neočekivano visoke koncentracije heroína, injicirane ili čak udahnute, mogu dovesti do predoziranja i smrti.

Posebno je ozbiljna upotreba narkotika u trudnoći. Heroin i metadon lako prolaze kroz posteljicu u plod. Dijete koje rodi ovisnica može brzo razviti simptome apstinencijske krize uključujući tremor, plač u obliku krikova, trzaje, konvulzije i ubrzano disanje. Majka zaražena HIV-om ili hepatitisom B može virus prenijeti na svoj plod.

Liječenje

Predoziranje narkotikom je medicinsko hitno stanje koje se mora brzo liječiti da se spriječi smrt. Predoziranje može potisnuti disanje pa se u plućima može nakupljati tekućina (plućni edem) u tolikoj mjeri da je nužno liječenje ventilatorom. Doktori ili osoblje u hitnoj medicinskoj službi da bi zaustavili učinke narkotika općenito injiciraju intravenski lijek zvan nalokson.

Mali broj doktora ima formalnu izobrazbu ili iskustvo u liječenju ovisnosti o narkoticima, i federalni, državni i lokalni zakoni ograničavaju što doktor smije raditi. Ipak, ovisnici o narkoticima moraju svoje probleme raspraviti sa obiteljskim doktorom koji može preporučiti neki centar za liječenje ovisnosti. Takvi centri mogu liječiti simptome apstinencijske krize dajući istodobno psihološko i društveno savjetovanje.

Iako se simptomi apstinencijske krize konačno smanje, akutna apstinencijska kriza može biti teška i trajati nekoliko dana. Neugodni simptomi stvaraju jaki poriv da se ponovno počne uzimati droga. Ti simptomi obično ne prijetu životu i mogu se ublažiti lijekovima.

Apstinencijska kriza se najčešće liječi zamjenjivanjem narkotika metadonom.

Metadon, sam narkotik, uzima se na usta i manje oštećuje funkciju mozga nego drugi narkotici. Kako učinci metadona traju mnogo dulje nego učinci drugih narkotika, može ga se uzimati rjeđe, obično jedanput dnevno. Održavajući ovisnike dovoljno velikim dozama metadona mjesecima i godinama osposobit će ih se da budu društveno produktivni, jer se riješilo probleme njihove opskrbe. Za neke je takvo liječenje uspješno. Drugi se ne uspiju društveno rehabilitirati.

Ovisnici moraju svaki dan doći u ambulantu, gdje dobivaju metadon u najmanjoj količini koja može spriječiti da se razviju ozbiljni simptomi apstinencijske krize. Općenito 20 mg metadona dnevno zaustavit će teške simptome apstinencijske krize. Međutim, neki ovisnici trebaju više doze. Jednom kada se utvrdi doza metadona koja smanjuje jačinu reakcije apstinencijske krize, doza se obično smanjuje za oko 20% dnevno. To ostavlja osobu bez akutnih simptoma apstinencijske krize, ali ne sprječava recidiv ponovnog uzimanja heroina.

Apstinencijska kriza od metadona može katkada uzrokovati neugodnu reakciju kao što su bolovi duboko u mišiću (bol u kostima). Ljudi koji prestaju uzimati metadon obično se osjećaju uzrujanim i imaju poteškoće sa spavanjem. Može pomoći uzimanje sredstava za spavanje tokom nekoliko noći. Mnoge reakcije apstinencijske krize nestaju nakon 7-10 dana, ali slabost, nesanica i teška tjeskoba mogu potrajati nekoliko mjeseci.

Neki centri za liječenje mogu dijeliti L-alfa-acetilmotadol (LAAM), oblik metadona sa dužim trajanjem. To uklanja potrebu svakodnevnog posjećivanja ambulante ili uzimanje lijekova kod kuće. Međutim, LAAM je još uvijek u pokusnom stadiju i broj ustanova za liječenje i količina istraživanja o djelovanju LAAM-a smanjilo se kada se smanjio broj javnih fondova za primjenu metadona.

Simptomi apstinencijske krize od narkotika mogu se ublažiti i lijekom zvanim klonidin. Međutim, klonidin može uzrokovati neke nuspojave uključujući niski krvni tlak, pospanost, nemir, nesanicu, razdražljivost, ubrzani rad srca i glavobolje.

Naltrekson je lijek koji blokira učinke čak vrlo snažnih intravenskih doza heroina. Ovisno

dozi, učinci naltreksona traju od 24-72 sata. Zbog toga ovisnik koji ima sređenu društvenu

situaciju može taj lijek uzimati dnevno (ili tri puta sedmično) da bi izbjegao iskušenju uzimanja heroina. Za uspjeh liječenja je važna podupirača grupa koja se sastoji od doktora, obitelji i prijatelja.

Zamisao terapijske zajednice niknula je prije gotovo 25 godina kao odgovor na probleme ovisnosti o heroinu. Liječenje uključuje zajednički, relativno dugotrajni (obično 15 mjeseci) boravak u nekom mjestu gdje se ovisnicima pomaže u stvaranju novog života izobrazbom, odgojem i preusmjeravanjem. Ti programi su pomogli mnogim ljudima, ali tačno kako su dobro radili i kako široko ili se može primjenjivati ostaje bez odgovora.

Epidemija AIDS-a motivirala je neke ljude da se ovisnicima koji sami sebi injiciraju narkotike poklanjaju sterilne igle i štrcaljke. Pokazalo se da takva opskrba smanjuje prenos HIV-a.